

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

7 ВСПП ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

напрямок підготовки 6.010102 Початкова освіта
Педагогічний інститут

Виховання толерантності в учнів початкових класів: роб. навч. прог. [для студ. напр. підгот. 6.010102 «Початкова освіта»] / уклад. І.Г. Сухопара. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 24 с.

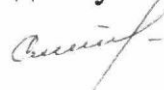
Розробник:

Сухопара Ірина Геннадіївна, старший кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Київського університету імені Бориса Грінченка

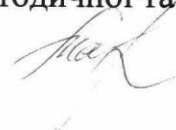
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

Протокол № 7 від 04 лютого 2015 року

Завідувач кафедри початкової освіти
та методик гуманітарних дисциплін

 С.М. Мартиненко

Заступник директора
з науково-методичної та навчальної роботи

 М.А. Машовець

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни.	7
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Теоретичні основи виховання толерантності у школярів</i>	8
<i>Змістовий модуль II. Педагогічна технологія виховання толерантності в</i> учнів початкових класів.	10
IV. Навчально-методична карта дисципліни	12
V. Плани семінарських та практичних занять.	13
VI. Завдання для самостійної роботи.	15
Карта самостійної роботи бакалавра.	16
VII. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проект)	17
VIII. Система поточного та підсумкового контролю.	19
IX. Методи навчання.	21
X. Методичне забезпечення курсу	22
XI. Питання для підсумкового контролю	22
XII. Рекомендована література.	23
Основна.	23
Додаткова.	23

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Виховання толерантності в учнів початкових класів» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для всіх спеціальностей денної форми навчання.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.) «Про перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра».

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики «бакалавр», алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Виховання толерантності в початкових класів», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Курс «Виховання толерантності в учнів початкових класів», що вивчається у восьмому семестрі, належить до циклу психолого-педагогічних дисциплін, які вивчаються за вибором студента (без додаткової спеціалізації) і буде сприяти розширенню та поглибленню знань студентів про толерантність, як важливу філософську, соціальну та психолого-педагогічну проблему сучасності, свідомому і активному оволодінню різноманітними технологіями виховання толерантності в початкових класів, формувати установку на оволодіння навиками толерантності, необхідними для майбутньої педагогічної діяльності.

Мета курсу – розкрити теоретичні основи толерантності, допомогти студентам оволодіти різноманітними технологіями виховання толерантності в початкових класів.

Завдання курсу:

- сприяти формуванню толерантності майбутнього педагога, як складової професійної компетентності, розвитку його індивідуальності;
- засвоїти зміст толерантності, її ознаки, структуру, види, діагностики визначення, а також сприяти здобуттю знань, виробленню вмій і навичок для успішної самореалізації у майбутній професійній діяльності;
- ознайомити із особливостями, завданнями, змістом, умовами та основними формами, методами, засобами виховання толерантності у дітей молодшого шкільного віку;
- дати загальне уявлення про педагогічну технологію виховання толерантності, її структуру, зміст, форми та методи роботи;

У процесі вивчення курсу важливо зосередити увагу на **засвоєнні знань** із таких питань: толерантність, толерантна особистість, особливість виховання толерантності в учнів початкових класів, педагогічна технологія виховання

толерантності в початковій школі. Підвищенню ефективності семінарських занять сприятиме передбачене програмою виконання навчально-дослідницьких завдань, зокрема реферативних досліджень з актуальних проблем виховання толерантності в початкових класах.

Під час семінарських занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти *набувають уміння та навички*.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має *знати* й розуміти:

- сутність толерантності, її ознаки, структуру та види
- ознаки толерантної особистості та методики її діагностики
- особливості виховання толерантності у молодших школярів, критерії та рівні її сформованості
- умови, шляхи, методи, форми, засоби виховання толерантності у навчальній і позанавчальній діяльності молодших школярів

Вміти:

- визначати рівень сформованості толерантності у молодших школярів
- розробляти завдання для виховання толерантності у молодших школярів в навчальній і позанавчальній діяльності
- виявляти власні здібності щодо толерантного спілкування

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 72 години, із них 16 год. – лекції, 6 год. – семінарські заняття, 6 год. – практичні заняття, 4 год. – індивідуальна робота, 36 год. – самостійна робота, 4 год. – модульний контроль.

Вивчення студентами навчальної дисципліни "Виховання толерантності в учнів початкових класах" завершується поточним модульним контролем.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: процес виховання толерантності у дітей молодшого шкільного віку, формування потреб професійного розвитку майбутнього педагога.

Курс:	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>2 кредити</i> Змістові модулі: <i>2 модулі</i> Загальний обсяг дисципліни (години): <i>72 години</i> Тижневих годин: <i>2 години</i>	Шифр та назва галузі знань <i>0101 " Педагогічна освіта "</i> Шифр та назва напрямку підготовки: <i>6.010102 Початкова освіта</i> Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>"бакалавр"</i>	За вибором студента (без додаткової спеціалізації) Рік підготовки:<i>4.</i> Семестр: <i>8.</i> Аудиторні заняття: <i>36 годин,</i> з них: Лекції (теоретична підготовка): <i>16 годин</i> Семінарські заняття: <i>6 годин</i> Практичні заняття: <i>6 годин</i> Індивідуальна робота: <i>4 години</i> Модульний контроль: <i>4 години</i> Самостійна робота: <i>36 години</i> Вид контролю: <i>ЛМК</i>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовий модуль I.									
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ШКОЛЯРІВ									
1	Толерантність як наукова проблема сучасності			2				4	
2	Толерантна особистість, її ознаки та діагностика			2		2		4	
3	Виховання толерантності у молодших школярів			2	2			4	
4	Педагогічні умови виховання толерантності в учнів початкової школи			2		2	2	6	
<i>Разом</i>		36	16	8	2	4	2	18	2
Змістовий модуль II.									
ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ									
5	Мета, завдання і зміст виховання толерантності в учнів початкових класів			2		2		2	
6	Форми і методи виховання толерантності у унавчальній діяльності учнів початкової школи			2				4	
7	Форми і методи виховання толерантності у позанавчальній діяльності молодших школярів			2	2		2	6	
8	Педагогічна технологія виховання толерантності в учнів початкової школи			2	2			6	
<i>Разом</i>		36	16	8	4	2	2	18	2
<i>Разом за навчальним планом</i>		72	32	16	6	6	4	36	4

III. ПРОГРАМА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ШКОЛЯРІВ

Тема 1. ТОЛЕРАНТНОСТЬ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Толерантність як філософська, історична, соціальна, психолого-педагогічна проблема сучасності. Історичний огляд виникнення і розвитку проблеми толерантності. Трактатування поняття толерантність в різних мовах, у різних народів світу. Декларація принципів толерантності.

Проблема толерантності в освіті. Декларація ООН по правах людини, Конвенція прав дитини в аспекті виховання толерантності. Основні ідеї та принципи освітньої стратегії виховання толерантності.

Толерантність, її сутність, ознаки та структура. Типи толерантності: расова, міжкласова, міжнаціональна, релігійна, географічна, освітня, вікова, фізіологічна, гендерна, сексуально-орієнтована, по відношенню до маргіналів, політична, зовнішньо-політична. Толерантність та інтолерантність. Основні критерії та показники толерантності: соціальна активність, дивергентність поведінки, мобільність поведінки, емпатія, стійкість особистості. Рівні існування толерантності: цивілізований, міжнародний, етнічний, соціальний індивідуальний.

Основні поняття теми: толерантність, інтолерантність, ознаки та типи толерантності.

Література:

Основна: [1, с. 62-68; 2 ; 3, с. 4-15; 5, с. 10-15]

Додаткова: [1,с. 5-17; 3, с. 15-37; 4]

Тема 2. ТОЛЕРАНТНА ОСОБИСТІТЬ, ЇЇ ОЗНАКИ ТА ДІАГНОСТИКА

Толерантна та інтолерантна особистість. Основні психологічні критерії та показники толерантної особистості. Соціальні показники толерантності. Діагностики визначення толерантної особистості.

Основні поняття теми: толерантна, інтолерантна особистість, критерії та показники толерантної особистості.

Література:

Основна: [2, с. ; 5, с. 16-23]

Додаткова: [1,с. 27-31; 4]

Семінар 1. Толерантність як складова професійної компетентності педагога (2 год.)

ТЕМА 3. ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Поняття «виховання толерантності молодших школярів». Принципи виховання толерантності школярів. Підходи у виховання толерантності учнів початкової школи.

Вікові та індивідуально-психологічні особливості виховання толерантності у дітей молодшого шкільного віку. Критерії та показники толерантності у молодших школярів. Рівні сформованості толерантності у молодших школярів.

Основні поняття теми: виховання толерантності молодших школярів, принципи, підходи, особливості виховання толерантності у дітей молодшого шкільного віку, критерії та показники толерантності молодших школярів.

Література:

Основна: [2; 3, с. 36-56]

Додаткова: [1, с. 103-114; 3, с.29-32;5, с. 227-231]

Практичне заняття 1. Діагностика визначення толерантності у молодших школярів (2 год.)

ТЕМА 4. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Умови формування толерантності як цінності, якості особистості у школярів. Шляхи формування толерантності у молодших школярів. Методи виховання толерантності в учнів початкової школи.

Особливості спілкування в системі виховання толерантності. Технології спілкування, які сприяють вихованню толерантності у молодших школярів. Поради щодо ведення толерантного спілкування. «Я-повідомлення» у спілкуванні з учнями.

Основні поняття теми: умови, шляхи, методи виховання толерантності у молодших школярів.

Література:

Основна: [2; 3, с. 36-56; 5, с. 24-29]

Додаткова: [1, с. 103-114; 3, с.106-127]

Семінар 2. Виховне середовище як чинник виховання толерантності в учнів початкових класах (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Тема 5. МЕТА, ЗАВДАННЯ І ЗМІСТ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Мета і завдання толерантності у дітей молодшого шкільного віку. Зміст виховання толерантності у дітей молодшого шкільного віку. Методи та прийоми формування толерантності пов'язані з організацією діяльності дітей у класі, з організацією діалогової рефлексії, з використанням художньої літератури, кінофільмів і т.д.

Основні поняття теми: мета, завдання, зміст, методи, прийоми виховання толерантності в учнів початкових класів.

Література:

Основна: [2; 3, с. 36-56; 5, с. 24-29]

Додаткова: [1, с. 103-114; 3, с.106-127]

Семінар 3. Шляхи попередження та подолання конфліктів у молодших школярів (2 год.)

Тема 6. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Організація навчального процесу, яка сприяє вихованню толерантності. Способи створення ситуацій успіху у навчальній діяльності молодших школярів. Парні та групові форми роботи на уроках малювання, художньої праці. Ситуації вибору в навчально-виховному процесі початкової школи. Організація навчального середовища, яке допомагає виховувати толерантне ставлення у дітей початкових класах.

Виховання толерантності на уроках української мови в початковій школі. Виховання толерантності на уроках читання в початкових класах. Можливості уроків позакласного читання для виховання толерантності. Формування толерантності в межах навчального курсу «Я і Україна».

Основні поняття теми: ситуації успіху, парні та групові форми навчання, технології толерантного спілкування, «Я-повідомлення».

Література:

Основна: [2;].

Додаткова: [1, с. 103-114; 3, с.130-137; 6, с. 478-482].

Тема 7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Форми та методи виховання толерантності в позанавчальній діяльності молодших школярів. Інтерактивні форми організації виховного процесу: тренінги, ігри, вправи та завдання, виховні ситуації, конкурси, змагання, вікторини, проектна діяльність щодо виховання толерантності у молодших школярів.

Ігрова діяльність молодших школярів як засіб виховання толерантності молодших школярів. Ігри для розвитку почуття власної гідності, впевненості у собі, розвитку здібностей до рефлексії, для формування навичок толерантного спілкування, для розвитку емпатії. Ігри для формування дружніх стосунків у колективі молодших школярів.

Основні поняття теми: тренінги, ігри, вправи, завдання для виховання толерантності, проектна діяльність, позакласне читання в початкових класах.

Література:

Основна: [2;4.с. 36-56]

Додаткова: [2, 101-193; 3, с. 276-287; 7, с. 32-35]

Практичне заняття 2. Позакласне читання молодших школярів як засіб виховання толерантності у молодших школярів (2 год.)

Тема 8. ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Курс «Виховання толерантності в учнів початкових класах», його завдання, структура, зміст, форми та методи роботи. Особливості впровадження в позаурочній діяльності учнів початкової школи.

Основні поняття теми: мета, завдання, зміст, форми та методи курсу для виховання толерантності у молодших школярів.

Література:

Основна: [2]

Додаткова: [2, с. 101-193; 3, с. 130-142;6, с. 478-482]

Практичне завдання 3. Ігрова діяльність молодших школярів як засіб виховання толерантності (2 год.)

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Виховання толерантності в учнів початкових класах»

Разом: 72 год., лекції –16 год., семінарські заняття – 6 год., практичні заняття – 6 год., індивідуальна робота – 4 год., самостійна робота – 36 год., підсумковий контроль – 4 год.

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II				
Назва модуля	Теоретичні основи виховання толерантності у школярів				Педагогічна технологія виховання толерантності в учнів початкових класів				
К-сть балів за модуль	31 балів				31 балів				
Тема	1	2	3	4	5	6	7		
Теми лекцій (8 балів)	Толерантність як наукова проблема сучасності	Толерантна особистість, її ознаки та діагностика	Виховання толерантності в учнів початкових класів	Педагогічні умови виховання толерантності у молодших школярів	Мета, завдання і зміст виховання толерантності в учнів початкових класів	Форми та методи виховання толерантності у навчальній діяльності молодших школярів	Форми та методи виховання толерантності у позанавчальній діяльності молодших школярів	Педагогічна технологія виховання толерантності в початкових класах	
Теми семінарських занять (27 балів)		Толерантність як складова професійної компетентності педагога		Виховне середовище як чинник виховання толерантності в учнів початкових класів	Шляхи попередження і подолання конфліктів у молодших школярів				
Теми практичних занять (27 балів)			Діагностика визначення толерантності у молодших школярів			Позакласне читання як засіб виховання толерантності у молодших школярів	Ігрова діяльність молодших школярів як засіб виховання толерантності		
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
ІНДЗ					30 балів				
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)				
Підсумковий контроль	ПМК= 182				Коефіцієнт=1,82				

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ШКОЛЯРІВ

Семінарське заняття 1

Толерантність як складова професійної компетентності педагога (2 год.)

Питання до семінару

1. Поняття «толерантність педагога», його основні компоненти.
2. Дотримання педагогом принципів виховання толерантності.
3. Типи взаємодії педагога, які сприяють позитивній толерантності: діалог, співпраця, опіка.
4. Ознаки толерантного педагога.
5. Діагностики визначення толерантності педагога.

Література:

Основна: [1; 2; с. 27, 665-66, 71-78]

Додаткова: [1, с. 48-81, 138-174; 3, с. 150-153; 6, с. 478-482]

Практичне заняття 1

Діагностика визначення толерантності у молодших школярів (2 год.)

Питання

1. Методи визначення толерантності у молодших школярів.
2. Методики визначення рівня сформованості толерантності в учнів початкових класів.
3. Діагностики визначення толерантності у молодших школярів.

Література:

Основна: [5, с. 65-66]

Додаткова: [3, с. 344-371]

Семінарське заняття 2

Виховне середовище як чинник виховання толерантності в учнів початкових класах (2 год.)

Питання до семінару

1. Виховне середовище як чинник виховання толерантності молодшого школяра.
2. Функції виховного середовища для молодших школярів.
3. Основні компоненти створення середовища для виховання толерантності у молодших школярів.
4. Роль вчителя початкової школи у створенні середовища виховання толерантності в учнів початкової школи.

Література:

Основна: [5, с. 52-59]

Додаткова: [1, с. 106-112; 3, с. 142-150; 7, с. 32-35]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Семінарське заняття 3

Шляхи попередження та подолання конфліктів у процесі формування толерантності молодших школярів (2 год.)

Питання до семінару

1. Конфлікт, його сутність, причини виникнення та ознаки.
2. Види конфліктів і стратегії поведінки.
3. Технології попередження і подолання конфлікту в освітньому просторі.
4. Особливості спілкування вчителя з молодшим школярами. Поради щодо ведення толерантного спілкування.
5. Технології спілкування, які сприяють вихованню толерантності у молодших школярів («Я-повідомлення » у спілкуванні з учнями).
6. Особливості спілкування батьків і молодших школярів.

Література:

Основна : [4, с.126-236; 5, с. 24-33, 52-55,60-64]

Додаткова : [2, с. 122-124, 178-186]

Практичне заняття 2

Позакласне читання молодших школярів як засіб виховання толерантності у молодших школярів (2 год.)

Питання

1. Позакласне читання, його завдання та можливості щодо виховання толерантності в учнів початкових класах.
2. Ознайомлення з культурою інших країн і народів засобами художнього слова (казки, прислів'я, приказки, легенди).
3. Вивчення творів зарубіжної художньої літератури для дітей в межах позакласного читання.
4. Проведення позакласних виховних заходів з читання, які сприяють виховання толерантності у молодших школярів (конкурси, вікторини, ігри-подорожі).
5. Проектна діяльність з вивчення творчості зарубіжних письменників.

Література:

Основна : [4, с. 126-148; 5, с. 34-37]

Додаткова : [3, с. 197-210]

Практичне заняття 3

Ігрова діяльність молодших школярів як засіб виховання толерантності (2 год.)

1. Гра як провідна діяльність дитини молодшого шкільного віку.
2. Види ігор для виховання толерантності дітей молодшого шкільного віку.

3. Ігри для розвитку почуття власної гідності, впевненості у собі.
4. Ігри для розвитку здібностей до рефлексії.
5. Ігри для формування навичок толерантного спілкування.
6. Ігри для розвитку емпатії.
7. Ігри для формування дружніх стосунків у колективі молодших школярів.

Література:

Основна : [4, с. 9-332; 5, с. 29-37, 49-64].

Додаткова: [2, с. 101-192; 3, с. 270-276].

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Тема 1. Толерантність як наукова проблема сучасності

1. Скласти словник понять «толерантність», «інтолерантність», «терпимість», «нетерпимість», «терплячість» – 4 години.

Тема 2. Толерантна особистість, її ознаки та діагностика

1. Зробити добірку діагностик визначення толерантної особистості (3-4) – 4 години.

Тема 3. Виховання толерантності у молодших школярів

1. На основі опрацювання психолого-педагогічної літератури (сучасних наукових статей) скласти таблицю особливостей виховання толерантності у дітей молодшого шкільного віку за зразком – 4 години.

Вік дитини	Психолого-педагогічні особливості
1 клас	
2 клас	
3 клас	
4 клас	

Тема 4. Педагогічні умови виховання толерантності у молодших школярів

1. Підготувати презентацію до теми «Середовище для виховання толерантності молодших школярів» – 6 годин.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Тема 5. Мета, завдання і зміст виховання толерантності в учнів початкової школи

1. Зробити добірку сучасних наукових статей, які розкривають мету, завдання і зміст виховання толерантності у молодших школярів і скласти порівняльну таблицю за зразком – 2 години.

Автор	Мета	Завдання	Зміст	Форми та методи

Тема 6. Форми та методи виховання толерантності у навчальній діяльності молодших школярів

1. Добрати художні твори різних жанрів і розробити завдання, які б ознайомлювали молодших школярів з культурою інших країн та народів – 4 години.

Тема 7. Форми та методи виховання толерантності у позанавчальній діяльності молодших школярів – 8 год.

1. Розробити тренінг для виховання толерантності молодших школярів – 6 годин.

Тема 8. Педагогічна технологія виховання толерантності у молодших школярів – 8 год.

1. Зробити добірку ігр, вправ, завдань для виховання толерантності молодших школярів – 6 годин.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I		
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ШКОЛЯРІВ		
Тема 1. Толерантність як наукова проблема сучасності (4 год.)	Індивідуальне заняття	5
Тема 2. Толерантна особистість, її ознаки та діагностики (4 год.)	Індивідуальне заняття	5
Тема 3. Виховання толерантності у молодших школярів (4 год.)	Індивідуальне заняття	5
Тема 4. Педагогічні умови виховання толерантності у молодших школярів (6 год.)	Індивідуальне заняття	5
Змістовий модуль II.		
ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ		
Тема 5. Мета, завдання і зміст виховання толерантності в учнів початкової школи (2 год.)	Індивідуальне заняття,	5

Тема 6. Форми і методи виховання толерантності у навчальній діяльності учнів початкових класів (4 год.)	Індивідуальне заняття	5
Тема 7. Форми і методи виховання толерантності у позанавчальній діяльності учнів початкових класів (6 год.)	Індивідуальне заняття	5
Тема 8. Педагогічна технологія виховання толерантності в учнів початкової школи (6 год.)	Індивідуальне заняття	5

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

(навчальний проект)

Індивідуальна науково-дослідна робота є видом поза аудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДЗ прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Виховання толерантності в учнів початкових класах» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

проект у вигляді зошита з друкованою основою (6-8 сторінок) для виховання толерантності молодших школярів або з використанням інформаційно-комунікативних технологій та презентація проекту – 30 балів.

Інструкція до виконання проекту:

для виконання проекту потрібно добрати матеріал, який буде допомагати виховувати толерантність у молодших школярів (казки, оповідання, вірші, легенди, притчі, байки, прислів'я, приказки, скоромовки, гуморески, жарти, вікторини, кросворди, ребуси, шаради, поради, правила, виховні ситуації, малюнки, цікаві завдання, ігри);

зібраний матеріал належить впорядкувати в логічній послідовності, доцільності поданих методів, форм і прийомів, продумати цікаву для дітей форму подачі у зошиті або у презентації з використанням інформаційно-

комунікативних технологій бажано з використанням анімації та інших спецефектів, цікавих для дітей (POWER POINT);

Виконаний проект потрібно роздрукувати (для зошита) або записати на диск, зазначити назву проекту, прізвище та ім'я студента, шифр групи.

Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1 і 7.2.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Таблиця 7.1.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна к-сть балів за кожним критерієм
1	Розкриття теми та мети виховного проекту	5 балів
2	Врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей молодшого шкільного віку	5 балів
3	Логічність, доцільність та послідовність поданих методів, прийомів та засобів виховання	5 бали
4	Використання інформаційно-комунікативних технологій	5 бали
5	Оригінальність, креативність подачі	5 бали
6	Презентація, захист проекту	5 балів
Разом		30 балів

Таблиця 7.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	К-сть балів, що відповідає рівню	Оцінка за національною системою
Високий	25-30	Відмінно
Достатній	18-24	Добре
Середній	11-17	Задовільно
Низький	0-10	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Виховання толерантності в учнів початкових класів».

Студент може набрати максимальну кількість балів за виконання ІНДЗ – 30 балів.

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Виховання толерантності в учнів початкових класах» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності	К-сть рейтингових балів
1	Відвідування лекцій	8
2	Відвідування семінарських занять	3
3	Робота на семінарських заняттях	24
4	Відвідування практичних завдань	3
5	Робота на практичних заняттях	24
4	Модульні контрольні роботи (1, 2)	50
5	Самостійна робота	40
6	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	30
Підсумковий рейтинговий бал		182
Коефіцієнт 1,82		

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

➤ **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, твір.

➤ **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.

➤ **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

За 100-бальною шкалою	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Бали	Оцінка
90 – 100	A	5	Відмінно
82 – 89	B	4	Добре
75 – 81	C	3	Задовільно
69-74	D	3	Задовільно
60 – 68	E	2	Незадовільно
35-59	FX	2	Незадовільно з повторним вивченням курсу
1-34	F	2	Незадовільно без повторного вивчення курсу

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях (див. п. «Захист творчих проектів»).

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У табл. 8.4 представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Виховання толерантності в учнів початкових класах».

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) **Методи стимулювання інтересу до навчання:** навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

XI. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Толерантність як наукова проблема сучасності.
2. Толерантність як педагогічна проблема сучасності.
3. Толерантність як складова професійної компетентності вчителя початкових класів.
4. Сутність толерантності, її ознаки та структура.
5. Види толерантності.
6. Толерантна особистість, її ознаки.
7. Педагогічні підходи до виховання толерантності.
8. Вікові особливості виховання толерантності у молодших школярів.
9. Критерії та показники толерантності у молодших школярів.
10. Рівні сформованості толерантності у молодших школярів.
11. Діагностика визначення рівня толерантності у молодших школярів.
12. Педагогічні умови виховання толерантності в учнів початкових класів.
13. Завдання і зміст виховання толерантності молодших школярів.
14. Активні методи виховання толерантності молодших школярів.
15. Виховне середовище як чинник виховання толерантності в учнів початкових класів.
16. Організація навчального процесу, яка сприяє вихованню толерантності.
17. Способи створення ситуацій успіху у навчальній діяльності молодших школярів.
18. Інтерактивні форми організації виховання толерантності в початковій школі.
19. Форми та методи виховання толерантності в позанавчальній діяльності молодших школярів.
20. Ігрова діяльність молодших школярів як засіб виховання толерантності.
21. Особливості толерантного спілкування.
21. Технології спілкування, які сприяють вихованню толерантності у молодших школярів .
22. Вимоги до толерантного спілкування педагога.
23. Конфлікт, його сутність, причини виникнення та ознаки.
24. Види конфліктів і стратегії поведінки.
25. Технології попередження і подолання конфлікту в освітньому просторі.

26. Впевненість у собі як складова виховання толерантності у молодших школярів.
27. Розвиток емпатії як складова виховання толерантності у молодших школярів.
28. Здатність до рефлексії як складова виховання толерантності у молодших школярів.
29. Розвиток емоційної стійкості та гнучкості як складові виховання толерантності у молодших школярів.
30. Форми та методи виховання толерантності в навчальній діяльності молодших школярів.

XII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Декларація принципів толерантності / Схвалена Генеральною конференцією ЮНЕСКО на її двадцять восьмій сесії в Парижі 16 листопада 1995 року // Век толерантності. – 2001. – № 1. – С. 62 – 68.
2. Погодина А.А. Толерантность : термин, позиция, смысл, программа / А.А. Погодина // История (ПС). – 2002. – №11(16-22марта). – С.
3. Степанов П.В. Воспитание толерантности у школьников: теория, методика, диагностика / П.В. Степанов / Под ред. Л.И.Новиковой. – М.: АпК и ППРО, 2006. – 84 с.
4. Фопель К. Сплоченность и толерантность в группе. Психологические игры и упражнения. / К. Фопель. Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003. – 336с. – (Все о психологической группе).
5. Щеколдина С.Д. Тренинг толерантности / С.Д. Щеколдина – М.: «Ось-89», 2004. – 80 с. (Действенный тренинг)

Додаткова:

1. Клепцова Е. Ю. Психология и педагогика толерантности: Учебное пособие для слушателей системы дополнительного профессионального педагогического образования / Е.Ю.Клепцова. – М.: Академический проект, 2004. – 176с.
2. Крюкова С.В. Удивляюсь, злюсь, боюсь, хвастаюсь и радуюсь. Программа эмоционального развития детей дошкольного и младшего школьного возраста: Практическое пособие / С.В. Крюкова, Н.П. Слободяник – М.; «Генезис», 2006. – 208с., илл.
3. Кукушин В.С. Воспитание толерантной личности в поликультурном социуме. Пособие для учителя / В.С. Кукушин. – Ростов н / Д: Гин Го, 2001. – 404с.
4. Оллпорт Г. Природа предубеждения // Век толерантности: Научно-публицистический вестник. – № 5 – М.: Изд-во МГУ, 2003.
5. Сухопара І. Г. Формування у молодших школярів толерантності як соціально-ціннісної якості особистості: теоретичний аспект / І. Сухопара // Наукові праці. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. Випуск 8 (168). – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2010. – С. 227–231.
6. Сухопара І. Г. Роль вчителя як чинника формування толерантності у дітей молодшого шкільного віку / І. Г. Сухопара // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав –Хмельницький державний педагогічний університет імені

Григорія Сковороди» – Додаток 1 до Вип. 31, Том II (45) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2013. – С. 478 – 482.

7. Сухопара І. Г. Створення виховного середовища як чинника формування толерантності у молодших школярів / І. Г. Сухопара // «Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук ». Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (М. Львів, 28 лютого – 1 березня 2014 року): – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. – С. 32 – 35.

Інтернет ресурси:

1. Сухопара І. Г. Формування у молодших школярів толерантності як соціально-ціннісної якості особистості: теоретичний аспект/ І. Сухопара // Наукові праці. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. Випуск 8 (168). – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2010. – С. 227–231.

2. Сухопара І. Г. Створення виховного середовища як чинника формування толерантності у молодших школярів / І. Г. Сухопара // «Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук ». збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (М. Львів, 28 лютого – 1 березня 2014 року): – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. – С. 32 – 35.

3. Сухопара І. Г. Роль вчителя як чинника формування толерантності у дітей молодшого шкільного віку / І. Г. Сухопара // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав –Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 1 до Вип. 31, Том II (45) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2013. – С. 478 – 482.

4. Сухопара І. Г. Групова робота як чинник формування толерантності у молодших школярів у позурочній діяльності / І. Г. Сухопара // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав –Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 4 до Вип. 31, Том IV (12) : Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». – К. : Гнозис, 2014. – С. 359 – 364.